

Hojení jizev, ran, bércových vředů

Mgr. Markéta Zavadilová

Lékárna pro veřejnost, SZK Krnov

Role farmaceuta při poradenství v oblasti volně prodejných prostředků pro péči o poraněnou pokožku je důležitá nejen s ohledem na množství dostupných preparátů, ale také na možnost zachycení závažných kožních problémů patřících do péče specialistů v oblasti dermatologie, chirurgie, cévního lékařství. K takovým poraněním patří zejména podezření na bércový vřed (ulcus cruris). U nezávažných poranění bývá samoléčení v domácím prostředí s použitím dostupných léčebných a ochranných prostředků velmi častým důvodem k návštěvě lékárny. Také následná péče o jizvy po zahojení rány je většinou v rukou pacienta.

Klíčová slova: pokožka, samoléčení, rána, bércový vřed, jizva.

Healing of scars, wounds, and leg ulcers

The role of a pharmacist in counselling on over-the-counter medications for the care of skin wounds is important not only with respect to the number of products available, but also in terms of possible detection of serious skin problems cared for by specialists in the fields of dermatology, surgery, and vascular medicine. Such wounds particularly include a suspected leg ulcer (ulcus cruris). In the case of non-severe wounds, self-treatment in the home setting using available therapeutic and protective products is a very frequent reason to visit pharmacy. Subsequent care of scars following wound healing is also mostly in the hands of the patient.

Key words: skin, self-treatment, wound, leg ulcer, scar.

Dermatol. praxi 2013; 7(1): 33–35

Abychom mohli pomoci při výběru preparátu při poranění pokožky, je nutné zjistit, v jaké fázi a rozsahu se poškození nachází a zvolit přípravky urychlující hojení ran v jejich jednotlivých stádiích. Postupujeme také s ohledem na stav poranění, zda je rána povrchová či hluboká, je akutní nebo chronická, kdy hojení probíhá déle jak 4 týdny.

V první fázi hojení, kdy dochází k čištění rány, volíme preparáty ze skupin antiseptik (tabulka 1). Vybíráme z forem tekutých příprav-

ků (roztoky, spreje), tuhých (zásypy, prášky), polotuhých (masti). Zohledňujeme zejména míru poškození, hloubku zasažení, lokalizaci, věk poraněného, toxicitu a nežádoucí účinky preparátu a případné kontraindikace (např. jedové přípravky). Tato skupina léčiv má významné antibakteriální širokospektré účinky. Nástup účinku je velmi rychlý, ale krátkodobý. Informujeme o délce a způsobu použití a navrhneme vhodný krycí materiál.

Ve druhé fázi hojení, kdy dochází k dělení buněk a následnému vyplnění defektu, jsou vhodné preparáty urychlující tvorbu granulační tkáně (tabulka 2). Většina z nich má účinky také ve třetí fázi hojivého procesu, kdy se regeneruje poškozený epitel a postupně překrývá ránu s následným vytvořením jizvy. Pokud se produkce vaziva včas nezastaví, může se vytvořit jizva hypertrofická, případně keloidní. Při kontaktu s pacientem můžeme doporučit tlakovou masáž

Tabulka 1. Přehled volně prodejných antiseptik

Název	Účinná látka	Dostupná léková forma	KI	NÚ
Solutio Jarisch	Acidum boricum	Roztok	Rozsáhlejší plochy, děti do 10 let, ne do očí	Riziko vstřebání, alergie
Solutio acidi borici 3%	Acidum boricum	Roztok	Rozsáhlejší plochy, děti do 10 let, ne do očí	Riziko vstřebání, alergie
Ung. acidi borici 3%	Acidum boricum	Mast	Rozsáhlejší plochy, děti do 10 let, ne do očí	Riziko vstřebání, alergie
Peroxid vodíku 3%	Hydrogenii peroxidum	Roztok	Ne do očí	Pálení
Betadine	Povidonum iodatum	Roztok, mast	Přecitlivělost, poruchy štít. žlázy, ledvin, jater. Ne kojencům, v graviditě, laktaci, do očí	Pálení, alergie, celkové účinky
Jodisol	Povidonum iodatum	Roztok, spray	Přecitlivělost, poruchy štít. žlázy, ledvin, jater. Ne kojencům, v graviditě, laktaci, do očí	Pálení, alergie, celkové účinky
Ajatin	Benzododecinii bromidum	Roztok, tinktura, spray	Ne do očí, přecitlivělost	Alergie, zarudnutí
Septonex	Carbethopendecini bromidum	Spray, mast, zásyp	Ne do očí, přecitlivělost	Alergie, zarudnutí
Spitaderm	Chlorhexidini digluconas, hydrogenii peroxidum, alkohol isopropylus	Roztok	Ne do očí a na sliznice, přecitlivělost	Alergie
Hypermangan	Kalii permanganas	Prášek pro přípravu roztoku	Přecitlivělost	Riziko poleptání
Dettol	Benzalkonii chloridum	Roztok, spray, gel, mýdlo, ubrousky	Přecitlivělost, Ne dětem do 1 roku	Pálení
Bepanthen plus	Chlorhexidini dihydrochloridum, dexpanthenolum	Krém	Přecitlivělost	

Tabulka 2. Přehled volně prodejných LP s účinkem granulačním a epitelizačním

Léčivá látka	Název	Léková forma	KI	NÚ
Retinoli acetat (vitamin A)	Infadolan	Mast	Ne kolem očí	Alergie
Alfa-tokoferoli acetat (vitamin E)	RevitGal	Mast	Přecitlivělost	Pálení
Guaiazulenum	Dermazulen	Mast	Přecitlivělost	Pálení
Dexpanthenolum	Bepanthen Bepanthen plus Panthenol	Mast, krém, spray, lotio, gel	Přecitlivělost	Pálení, alergie
Calcii pantothenas	Calcium pantothenicum	Mast	Přecitlivělost	Pálení, alergie
Chlorophyllum	Dermochlorophyll Dr.Muller	Spray, gel	Přecitlivělost, aplikace na sliznice	Nejsou uváděny
Bismuthi tribromphenolas	Suspensio Višněvski cum balsamo peruviano	Suspenze	Přecitlivělost	Alergie
Karboxycelulosum	Traumacel biodress	Krytí na rány	Ne do přesušené rány	Pálení, alergie

Tabulka 3. Přírodní preparáty k hojení ran, vředů, jizev

Název	Způsob použití	Pozn.	Účinky
Květ měsíčku lékařského (Calendulae flos)	Nálev, mast, olej, tinktura	Ne do očí	Antiseptické, protizánětlivé, epitelizační, vhodné na jizvy
Květ heřmánku pravého (Matricariae flos)	Nálev, mast, extrakt		Protizánětlivé, epitelizační
Dubová kůra (Quercus cortex)	Odvar na oplachy, obklady	Ne děti do 3 let	
Peruánský balzám (Balsamum peruvianum)	Mast, suspenze	Častá alergizace	Granulační, epitelizační, antiskabiózní
Čajovníkový olej (Tea tree oil)	Olej	Možná alergie Ne těhotné, kojící	Antiseptické
Kořen lopuchu (Bardanae radix)	Odvar na oplachy, obklady, mast		Antibakteriální, antifungální
Lnice květel (Linariae herba)	Odvar na oplachy, obklady, mast		Antiseptické, protizánětlivé
Šalvěj lékařská (Salviae herba)	Nálev, mast	Možná přecitlivělost	Antiseptické, protizánětlivé
Řebříček obecný (Millefolii flos, herba)	Nálev, mast		Antiseptické, protizánětlivé
Mateří kašička, propolis	Mast, krém, spray	Ne při alergii na včelí produkty	Epitelizační

Tabulka 4. Příklady volně prodejných zdravotnických prostředků na krytí a vlhké hojení ran

Název	Typ	Fáze hojení	Balení	Kód VZP
Inadine	Antiseptická krytí	Čistící	5 × 5 cm/5 ks	0081516
Hyiodine	Antiseptická krytí	Čistící	50 ml	0081423
Krytí Askina Carbosorb	Krytí s aktivním uhlím	Čistící	10 × 10 cm/1 ks	0081349
Flamigel	Hydrogely	Granulační, epitelizační	50 ml	0080716
Kompres Atrauman Ag	Antiseptická krytí neadhezivní	Granulační, epitelizační	10 × 10 cm/3 ks	0081316
Kompres Hydrosorb steril	Hydrogely	Granulační, epitelizační	5 × 7,5 cm/5 ks, 15 g	0080972
Nu-gel	Hydrogely	Granulační, epitelizační	15 g	0080093
Kompres Hydrotul	hydrokoloidy	Granulační, epitelizační	5 × 5 cm/10 ks	0081795
Suprasorb F	Polyuretanová folie	Epitelizační	5 × 7 cm/10 ks	0080580
Kompres Grassolind neutral	Antiseptická krytí neadhezivní	Granulační, epitelizační	7,5 × 10 cm/10 ks	0022343
Krytí s masť Lomatuell H tyl	Antiseptická krytí neadhezivní	Granulační, epitelizační	10 × 10 cm/10 ks	0081456
Krytí s hyaluronanem Bionect krém	Hydrofilní krém	Granulační	15 g	0081864
Hemagel	Hydrofilní gel	Čistící, granulační, epitelizační	30 g	0082100

jizvy alespoň 3× denně 30 sekund na jednom místě po dobu 10 minut. Z topických přípravků je na trhu gel Contractubex s obsahem alantoinu a cibulového extraktu, který tlumí růst buněk vytvářejících nevzhledné jizvy. Dermatrix je průhledný rychleschnoucí silikonový gel k prevenci a potlačení vystoupklých nevyzrálých jizev.

Velké oblibě u pacientů se kromě zmíněných léčivých přípravků těší také tradiční pří-

rodní látky, které jsou součástí celé řady výrobků ve formě masť, gelů, krémů obkladů, olejů apod. S jejich použitím na poraněnou pokožku se lze po staletí setkat v lidovém léčitelství. Je však třeba myslet na možné alergické reakce. Nejčastěji nabízené produkty jsou uvedeny v tabulce 3.

Ve specifických případech poranění, zejména u defektů kůže zasahujících hlubší vrstvy koria

nebo i podkoží, odešleme pacienta do péče specializovaného pracoviště. Stejnou péči si vyžadují i rány infikované a chronické. Příkladem je velmi častý výskyt bércového vředu. Tato ulcerace je spjata převážně s chronickou venózní insuficiencí dolních končetin, proto také musí být lokální ošetření úzce spjata s konzervativním postupem léčby ve formě zevní komprese, která koriguje žilní návrat. Podle současného názoru

je nejúčinnější užití obinadel s krátkým tahem, které mají malý klidový tlak, ale vysoký pracovní tlak (při chůzi).

V současné době je kromě tradičních postupů při lokální léčbě možnost využít moderní prostředky ve formě rozličných druhů krytí pro vlhké hojení ran ve všech stádiích procesu. Jejich přehled je uveden v tabulce 4. Je prokázáno, že rána ve vlhkém prostředí má až o 40 % kratší dobu hojení ve srovnání s krytím suchým obvazem.

Na závěr je třeba zmínit, že péče o poraněnou pokožku v domácím prostředí nemusí vždy přinést žádaný výsledek. Kromě konkrétního postižení má vliv na zdárný průběh hojení samozřejmě také nutriční podpora, zvládnutí bolesti

a stresu po zranění, kvalita spánku, sociální vztahy, pracovní neschopnost a související finanční problémy.

Pokud se zamyslíme nad dopadem jakéhokoliv poranění v životě jedince, je důležité vštěpovat od raného dětství význam prevence, odpovědnosti, používání ochranných prostředků ke zvýšení bezpečnosti v práci, domácnosti i při trávení volného času.

Literatura

1. Lékařské repetitorium. 1. vyd. Editor Karel Horký. Praha: Galén, c2003, xxxi, 788 s.
2. Braun J, Dormann A. Vademecum lékaře: vyšetřovací metody, diagnostika, terapie, naléhavé situace. 3. přeprac. a rozš. vyd. Editor Karel Horký. Praha: Galén, 2000, xlviii, 791 s.
3. Herman J. Chirurgie varixů dolních končetin. Vyd. 1. Praha: Grada, 2003: 186.

4. Suchopár J. Remedia compendium. 4. vyd. Editor Štěpánka Valentová. Praha: Panax, 2009, xlii, 946 s.
5. Suchopár J. Volně prodejné přípravky v praxi lékárníka a lékaře. 3. vyd. Praha: Edukafarm, 2011: 478.
6. Hojení ran. Florence: časopis moderního ošetřovatelství. 2012, VIII, č. 1.
7. Prostředky k prevenci a léčbě dekubitů pohledem farmaceuta. Praktické lékařství: časopis postgraduálního vzdělávání pro farmaceuty. 2012; 8: 5.

Článek přijat redakcí: 22. 1. 2013

Článek přijat k publikaci: 13. 3. 2013

Mgr. Markéta Zavadilová

Lékařka pro veřejnost, SZK Krnov
I. P. Pavlova 552/9, 794 01 Krnov
zavadilova@razdva.cz
